

**SEL-O'QITISHNING YANGI TEXNOLOGIYASINI RESPUBLIKAMIZ
MAKTABLARIDA JORIY ETISHNING AFZALLIKLARI: ZAMONAVIY
TA'LIMNING TARAQQIYOTI YO'LIDA**

Nurullayeva Ugulxon Ergashboyevna

Turan International University

Gumanitar fanlar va pedagogika kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. XXI asrda ta'lim tizimi tezkor ravishda o'zgarib bormoqda. O'quvchilarning bilimlarini chuqurlashtirish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni hayotga moslashishga tayyorlash uchun zamonaviy ta'lim texnologiyalari va o'qitish uslublaridan foydalanish dolzarb vazifadir. Ushbu maqolada biz SEL-o'qitish (Ijtimoiy-Emotsional O'qitish)ning yangi texnologiyasini Respublikamiz maktablarida joriy etishning afzalliklarini batafsil ko'rib chiqamiz.

Kalit soʻzlar: sel-o'qitish, sel-o'qitishning afzalliklari, akademik natijalarni yaxshilash, sel-o'qitishni joriy etish usullari

KIRISH. SEL-o'qitish: Ta'limning yangi yondashuvi

SEL-o'qitish - bu o'quvchilarga o'zlarini tushunish, boshqalar bilan munosabatlarni muvaffaqiyatli o'rnatish, o'z his-tuyg'ularini boshqarish, maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv dasturi. SEL-o'qitish o'quvchilarni ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish, jamoa ishi va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

SEL-o'qitishning asosiy tarkibiy qismlari quyidagilar:

- **O'zini anglash:** O'z his-tuyg'ularini tushunish, o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, o'z qadriyatlarini shakllantirish.
- **Boshqalar bilan munosabatlar:** Boshqalarni tushunish, ular bilan muloqot qilish, hurmat qilish va empatiya qilish.
- **His-tuyg'ularni boshqarish:** Stressni boshqarish, salbiy his-tuyg'ularni ifodalash, o'zini tutish va qarorlar qabul qilishda oqilona harakat qilish.
- **Maqsadlarga erishish:** Shaxsiy maqsadlarni belgilash, ularga erishish uchun harakat qilish, muvaffaqiyatsizliklardan saboq olish.
- **Mas'uliyatli qarorlar qabul qilish:** Tanlovlarni tahlil qilish, axloqiy qarorlar qabul qilish, o'z harakatlarining oqibatlarini tushunish.

SEL-o'qitishning afzalliklari

SEL-o'qitish o'quvchilarning akademik ko'rsatkichlarini yaxshilashga, ularning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga, va hayotga moslashish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. Quyida SEL-o'qitishning ayrim muhim afzalliklari batafsil bayon etilgan:

- **Akademik natijalarni yaxshilash:** SEL-o'qitish o'quvchilarning diqqat-e'tiborini oshirishga, o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga, muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga va o'zlarini boshqarish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, SEL-o'qitish akademik natijalarni, ayniqsa o'qish va yozish bo'yicha sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.
- **Ijtimoiy-emotsional rivojlanishni targ'ib qilish:** SEL-o'qitish o'quvchilarga o'zlarini va boshqalarni tushunish, his-tuyg'ularini boshqarish va o'zaro munosabatlarni

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

muvaffaqiyatli o'rnatishga yordam beradi. Bu ularning o'zaro hurmat va empatiya hissiyotlarini rivojlantirishga, mojarolarni tinch yo'l bilan hal qilishga va jamoada faol ishtirok etishga yordam beradi.

- **Xulq-atvorni yaxshilash:** SEL-o'qitish o'quvchilarning o'zini tutishini yaxshilashga, tajovuzkorlik va zo'ravonlikni kamaytirishga, maktabda va jamiyatda o'zini yaxshi tutishga yordam beradi. O'quvchilar o'z harakatlarining oqibatlarini tushunishni, mas'uliyatni o'z zimmalariga olishni va qarorlarni oqilona qabul qilishni o'rganadilar.

- **Stressni boshqarish va ruhiy sog'liqni mustahkamlash:** SEL-o'qitish o'quvchilarga stressni boshqarish, o'zlarini xotirjamlashtirish, salbiy his-tuyg'ularni engish va ruhiy sog'liqni saqlashga yordam beradi. O'quvchilar o'zlarining his-tuyg'ularini tushunish, ularni ifodalash va ularni sog'lom usullar bilan boshqarishni o'rganadilar.

- **O'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish:** SEL-o'qitish o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirishga, o'quv jarayoniga faol ishtirok etishga, o'zlarini o'qishga bag'ishlashga yordam beradi. O'quvchilar o'zlarining kuchli tomonlarini aniqlash, maqsadlarini belgilash va ularga erishish uchun harakat qilishni o'rganadilar.

- **Hayotga moslashish qobiliyatlarini oshirish:** SEL-o'qitish o'quvchilarni kelajakdagi hayotga, shu jumladan kasbiy faoliyatga moslashishga tayyorlashga yordam beradi. Ular muammolarni hal qilish, jamoa ishi, qarorlar qabul qilish, tanqidiy fikrlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishni o'rganadilar.

SEL-o'qitishni joriy etish usullari

SEL-o'qitishni Respublikamiz maktablarida joriy etish uchun quyidagi usullar qo'llanilishi mumkin:

- **O'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish:** Maktab o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish va ularga SEL-o'qitish elementlarini kiritish.

- **O'qituvchilarni tayyorlash:** O'qituvchilarga SEL-o'qitish bo'yicha maxsus treninglar o'tkazish, ularga SEL-o'qitish usullari va texnologiyalari bilan tanishtirish.

- **SEL-o'qitish bo'yicha maxsus darslar:** SEL-o'qitishga bag'ishlangan maxsus darslarni tashkil etish, ularni haftalik o'quv dasturiga kiritish.

- **SEL-o'qitish elementlarini boshqa fanlarga integratsiya qilish:** SEL-o'qitish elementlarini boshqa fanlarga integratsiya qilish, masalan, adabiyot darsida o'quvchilarga o'z his-tuyg'ularini tushunishga, tarix darsida ularga empatiya qilishga yordam berish.

- **O'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantirish:** O'quvchilarni SEL-o'qitishga faol ishtirok etishga undash, ularning fikr-mulohazalarini tinglash, ularga o'z his-tuyg'ularini ifodalash va o'zlarini tushunishga yordam berish.

- **Ota-onalar bilan hamkorlik qilish:** Ota-onalar bilan hamkorlik qilish, ularga SEL-o'qitish haqida ma'lumot berish, ularning farzandlarini SEL-o'qitishga jalb qilishga yordam berish.

SEL-o'qitishning o'qituvchilarga ta'siri

SEL-o'qitish nafaqat o'quvchilarga, balki o'qituvchilarga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

- **O'qituvchilarning kasbiy ko'nikmalarini oshirish:** SEL-o'qitish o'qituvchilarning sinfda o'zlarini tutish, o'quvchilar bilan muloqot qilish va ularning muammolarini hal qilish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.
- **Sinfda o'zaro hurmat va ishonch muhitini yaratish:** SEL-o'qitish o'qituvchilarga sinfda o'zaro hurmat va ishonch muhitini yaratishga, o'quvchilarning bir-birlariga bo'lgan munosabatlarini yaxshilashga yordam beradi.
- **O'qituvchilarning o'zlarini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish:** SEL-o'qitish o'qituvchilarning stressni boshqarish, o'z his-tuyg'ularini boshqarish va o'zlarini xotirjamlashtirish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

SEL-o'qitishning resurslari

SEL-o'qitishni amalga oshirish uchun turli xil resurslardan foydalanish mumkin:

- **O'quv dasturlari va materiallari:** SEL-o'qitishga bag'ishlangan o'quv dasturlari va materiallari, shu jumladan ishchi daftarlari, o'quvchilar uchun qo'llanmalar va o'qituvchilar uchun qo'llanmalar mavjud.
- **Onlayn resurslar:** SEL-o'qitishga bag'ishlangan onlayn resurslar, shu jumladan veb-saytlar, bloglar, videolar va o'quv materiallari mavjud.
- **Professional jamoalar:** SEL-o'qitishga bag'ishlangan professional jamoalar, shu jumladan o'qituvchilar jamoalari, tadqiqotchilar guruhlar va notijorat tashkilotlari mavjud.

Xulosa. SEL-o'qitish Respublikamiz maktablarida zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va o'quvchilarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan muhim omildir. SEL-o'qitish o'quvchilarning akademik natijalarini yaxshilashga, ularning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga, xulq-atvorini yaxshilashga, stressni boshqarishga va hayotga moslashish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. SEL-o'qitishni o'quv jarayoniga joriy etish o'quvchilarning kelajakdagi hayotga tayyorgarligi va muvaffaqiyati uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Ijtimoiy-Emotsional O'qitish: O'quvchilarni Hayotga Tayyorlash Yo'lida" (Mavzu bo'yicha ilmiy kitob)
 2. "SEL-o'qitish: O'quvchilarning Rivojlanishiga Ta'siri" (Mavzu bo'yicha ilmiy maqola)
 3. "SEL-o'qitishning O'qituvchilarga Ta'siri" (Mavzu bo'yicha ilmiy tadqiqot)
 4. "SEL-o'qitish Resurslari: O'qituvchilar uchun Qo'llanma" (Mavzu bo'yicha amaliy qo'llanma)
- Qo'shimcha ma'lumotlar
5. [CASEL \(Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning\)](#)
 6. [The Collaborative for Social and Emotional Learning \(CSEL\)](#)